

Miscellanea linguistica...

I. Gárdonyi Géza nyelvészeti vonatkozású lapszéli jegyzetei.

Gárdonyi József a *Magyar Nyelvőr* hasábjain már megkezdte Gárdonyi Géza nyelvészeti vonatkozású lapszéli jegyzeteinek publikálását. (vö. Nyr. 56: 13—14, 56: 75—79.) Csak a *Czuczor-Fogarasi szótár* és a *Tájszótár* lapjain talált megjegyzések olvashatók ebben a publikációban.

Mi most két másik szótár lapjain talált megjegyzéseit tesszük közkinccsé:

A. Szily: *A Magyar Nyelvújítás Szótára*, Bp. 1902.

A bevezető lapon olvashatjuk Gárdonyi figyelmeztetését: „A veressel alá vont szó: jó, a kékkel: rossz.” Sajnos, csak az első két lapon talált szavakat látta el a megfelelő aláhúzással. (Veressel: *ábra*, *adalék*, *adat*, *ádáz*, *aggastyán* —, kékkel: *adag*, *adoma*, *agancs*, *agancsár*, *aggály*.)

Lássuk most a megjegyzéseket:

ábra: jó szó, mert az *ábra* fő kétségtelenül megvolt, ha nincs is fölírva a Nysz-ban csak *ábráz* és *ábrázol*, — *adalék*: vö. pótlék, hajlék, törmelék, — *aggály*: rossz és fölösleges is, — *agy*: *agyvelő* és *agykoponya* megvan a régi nyelvben is. Az Et, szót. nem tudja az *agy* eredetét, — *akolbolítani*: „...1892-ben arról értesítették a Nyelvőrt, hogy a kiakolbolítani él Csurgón, él Czepléden, sőt még a vilyi pusztán is.” Szily e megjegyzésére Gárdonyi ezt írja a lapszélre: „Él ám, ha a Vilyi pusztára megy ki Bugátnak valami jókedvű terjesztője. *Akolbolít* épp oly képtelenség, mint volna *kocsmabólit*, *házbólit*, *anyábólit*. Hogy lehet ilyet komolyan mondani: Él Csurgón, él Czepléden...”

ál: török eredetű, ómagyar szó: falsch értelemben, tehát elvont névszókkal is kapcsolható, — *alagút*: *alagút*, ha jó, *főleg-út* a hegyi, *kileg-út*, *beleg-út* a kijárat és bejárat, (Ez a megjegyzése belekerült Magyarul így! c. kötetébe is: 15. l.) *aláírni*: jó szó, csak nem *umit*, hanem *uminek*, — *alkony*: *alkonyodik* régi

magyar szó. Ha *penész-edik*, *álm-odik* gyöke magában is állhat, *alkonyodikból* az *alkony* rendesen kiválhat. Ámbátor az *alkonyat* magyarosabb, — *állítólag: futólag* megvan a régi nyelvben, — *állomás: jó*, vö. *áldomás*, *vallomás*, — *apály: Az* ősnyelvben megvan a *dagály*, *osztály*, *aszály*, tehát az *-ály*, *-ély* képző törvényes, — *áram: elvonás* az áramlik igéből. vö. *villámlik*, *hírlík*, *fénylik*, *döglik*, *élzik*, de hát azért bajos névszófaragás lenne: *siklik*, *züllik*, *omlik*, *jeszik* *oszlik* igékből *sik*, *zül*, *om*, *jes*, *osz*, — *árusítani: v. ö. gyanusít*, *erősít*, — ám az *ít*, *sít* mindig változást mond: *csendesít*, *fásít*, *semmisít*. Eszerint *árosít: drágít* volna, *árusít: áruval ellát* volna, nempedig *áru*, — *azonos: jó* szó pedig: az őnyelvben bizonyára meg is volt, csak nem írták ki a Nytsz, gyűjtői. Az *azon* értelme s az *azonegy* értelme, továbbá: *ugyanazon* egy a derselbe, dieselbe, dasselbe értelmével, — *Ver-seggy* tehát tévedett., — *balga: a szóra tett megjegyzéseit* megtalálhatjuk a Magyarul így! c. kötetében: 37—38, — *bel: bele, belől, belső* stb. ősi gyökere a *bél*. De hát akkor is nem *béle-tyúk*, *hása-disznó*, *bőre-szarvas*, hanem *tyúk béle* stb. Tehát *város belje*, vagy *belső város*, (ha már a bélből adverbium lett), — mint a régiek mondták, — *belépti jegy: idézett helyen éppen ellenkező értelemben* (vö. Ny. 25:562): *jó a belépő jegy, belépő díj*, — *beszámítás: felelősség*, — *bohócz: ugrimatyi*, — *bók: vö. Magyarul így!:* 52, — *borzalom: vö. uo. 54*, — *bölcsélet: uo. 55*, — *burkolni: A burok* megvan Nytszban (I. 287) és megvan a Schlägli szójegyzékben, s a nép ajkán: burokban született. Tehát a *burkol*, *burkolat*, *jó* szó, — *buzgalom: A buzog és buzgó* régi szó, — *család: A nép nyelvében bezeg nem múlt feledésbe!*, — *csapadék: Inkább hull*, mintsem csap. Tehát *hulladék*. Csakhogy ez a jobb szó szokatlan, tehát rossz szó!, — *csüggedetlen: fogadatlan, állhatatlan*, — *derengeni: A borong ó* szó, tehát a *dereng* csak párja, — *diadal: diadalmast* mondunk, s nem *diadalost*, — *divat: A népnyelvben: az uborkának most van divatja* (szezón értelemben), — *düh: Ballagi A.* megtalálta a Festetich Codben. Mikorth haragodneyeek ew dwhekw my reank, *éggömb: Voltaképp égbolt* ez is, de hát rátehető az értelme klímára is, — *egyen: „Elvonás az egyenesből”* (Szily), *Tán az egyenlőből!* (Gárdonyi), — *egyenruha: vö. Magyarul így!:* 72, — *egykedvű: Bizonyára a nép nyelvéből való V. ö. együgyű, egykorú*, — *ék: Ha nincs meg a régi szótárakban, a nyelvben bizonyosan ősi szó*, merthízen a legrégebb szavaink közt is ott az *ékes*, *éktelen*, *ékesít*. Tehát *ékszer* is jó szó, *ékkő* is, — *éldel: Ma már hálístennek nem éldel* senki, — *elfogulni: Szily megjegyzése: „Fogulni ige nincs és nem is volt”*. Erre Gárdonyi:

Dehogynincs! — ha van *fogódik*, van *fogul* is. A Magyarul így! c. munkájában már így ír Gárdonyi erről: „Szily Kálmán jó megjegyzése, hogy *fogul* ige nincs.” — *előzékeny*: v. ö. érzékeny, fázékony, — *előzőleg*: v. ö. futólag, — *eltulajdonít*: tulajdonít codexbeli szó, *magának tulajdonít* anrechnen, zurechnen, sich zueignen, — *emlős állat*: Jobb lett volna: *meleg állat*, — *enyhe*: A nép mindenütt mondja: víz enyhe, szél enyhe, s így csakugyan *enyh* volna a szó, de *enyhe* ragozás nélkül is, mint a *méhe* a *méh* helyett, *kehe*, a *keh* helyett, továbbá a *doha*, *moha* a *doh* és *moh* helyett. Igaz, hogy ezek nem minősítő szavak, de az *enyhe* a nép ajkán is járja minősítésül a *lanyha*, *renyhe*, *tomha* képeire, — *érdek*: Az ó nyelvben = rühren, Tehát érdekes = rührend, — *erjedni*: vö. Magyarul így!: 99. és itt: Védelme inkább a tér, terjed, — *érték*: Nem rossz szó (mér-mérték), de minek, ha megvan a *becs?*, — *észlel*: v. ö. *szaglál*, *szemlél*, *hirtet*, *fagylal*, *büzzel*, — *eszmélet*: Eszmél megvan a régi nyelvben is (Nyt. sz. I. 716), tehát az eszmélet nem a nyelvcsinálók szava, — *fehérnemű*: PPBL.-nél van *vászonnemű*. Kemény életrajzában (52) *fejér ruhanemücske*. Máskülönben a régieknél mindig *fejér ruha*, — *felelősség*: v. ö. ismerősség, eszelősség, sietősség, nevetősség, viselősség, — *féltékeny*: Erre a megjegyzésre, hogy „A Mondolat rosszalja”, Gárdonyi ezt jegyzi meg: Persze: mert nem félekeny, hajlékony stb. lehetett volna a kapta, hanem mert *félt* a fő: ölt, olt, tilt, kelt. Micsoda mn. képzés volna ezekből: öltékeny, oltékony, tiltékony, keltékeny, — *fogyatékos*: veritékes, (verejtékes), mértékes, iszamtékos (iszamos) codexbeli szó, — *födélzet*: A régi nyelvben van *hőjazat*, tehát a földéltet jólképzett szó, ha a födelez a töve., — *főlszállni*: Felszállott a páva vármegye házára, Népdal. — *függetlék*: jó, toldalék, főzelék stb, — *független*: járatlan, szokatlan, iratlan, faragatlan, — *gáz*: vö. Magyarul így!: 133, — *gyám*: a *gyámfa* bizonyosan régi magyar szó, — *gyermekes*: gyerekes asszony ne volt volna meg a népnyelvben?, — *gyorsul*: Ha volt lassul, lassodik, mért ne lehetett volna *gyorsul* is. — *győzelem*: v. ö. engedelem, félelem, élelem, — ószavak, — *hajhász*: *Két sz-szel írva jó szó*, mint fogdmeg, röhencs, nefelejcs, — *hajsza*: Talán a nép nyelvéből, — *halottkém*: halálnéző, vö. Magyarul így!: 138.: halott-néző, — *hasztalan*: A régieknél is megvan. Jó szó, — *hatazmazni*: jó szó, de hibásan áll a *jogosítás* helyén, — *házalni*: jó, mert a népnél *szomszédol*=a szomszédot járja, — *helyes*: A népnél *helyes* a *csinos* szinonimája, — *heveny*: Heven a régi nyelvben: hitzig, heftig, brünstiglich, eilig, eilend, — *hevenyében*: régi jó szó. A mostani alkalmazása is jó, ha *rögtönzés* név-

vel történik. Más külön hamarjában, rögtönösen, — *hirhedt*: v. ö. sebhed, búzhed, bűnhődik, — *horgony*: A régieknél vas-macska, — *hosszadalmas*: Fölösleges és rossz: rövidelmes, mégis valamennyire menthető, vö. Magyarul így!: 153., — *írka*: *csuszka* falun az a jeges hely, ahol a gyermekek csuszkálnak, sinkóznak, — *izom*: izmos az ónyelv szótárában sok idézettel bizonyított jó szó. Ha izom hiányzik is, az *izmosban* benne van. *jóslat*: Jósol régi magyar szó, tehát jóslat is tökéletes, — *jótkony*: A nép azt mondja *kezes, szavatos*, — *kántortanító*: Eredetét nem tudom, de kétségtelenül azt akarja jelenteni, hogy kántor és tanító, vö. még: Magyarul így!: 178, — *kaszabolni*: török szó, — *kegyelmez*: kódexbeli szó, vmint *kegyelmes, kegyes, kegyetlen* is, — *kelengye*: Török eredetű régi jó magyar szó, — *kellem*: Kellemes és kellemetlen graciosus és ingratus értelemben régi magyar szavak, — *kór*: Szily megjegyzése: „A régi nyelvben melléknév volt”, Gárdonyi: Nem igaz: névszó volt. Bizonyosság rá a kódexszekben gyakorta *kóru*, *megkóru* ige. S Káldiban is a *havi kór*, — *korány*: Volt hajnal, virradat. De Kazinczynak cifra szó kell, ha rossz is, — *lámpa*: vö. Magyarul így!: 211, — *láttele*: Soha a nemzet nyelvébe bele nem igazodott ostoba szó, — *lépték*: Lépet (Lépteit nem lehetett hallani — Otthonos léptekkel haladt át.) A Nyszban nincs példa rá. Elvégre törvényes szó, de olyan, mint a *tojat* — *tojás* helyett, *evet evés helyett*, — *mancs*: Arra a megjegyzésre, hogy „a nép nyelvén”, Gárdonyi ezt jegyzi meg: A nép nyelvén? A francia nép nyelvén. [Persze, Gárdonyi nem ismerte a palócok népi játékát, a *mancsozást* s ennek műszavait: mancs, mancsozni, mancsozás (vö. Bakos: Mátyusföldi gyerekjátékok: Jegyzetek)], — *mélázni*: Bizonyosan a melankólikus rövidítése, — *mellék*: A mellék-összetételű főnevek jók. Már a kódexszekben is olvashatók, — *minta*: A régieknél *példa*, v. ö. Nysz., ma is *példás magaviselet*, — *monyorú*: Minek ennyit írni olyan szóról, amelyik se a beszédünkben, sem az írásunkban nem forog, — *mű*: A mű régi jó szó, csak azon összetételei rosszak, amelyekben a művészet rövidítéseként szerepel az első szó, — *művész*: Épp oly jó szó, mint halász, gépész, — *nyerészkedni*: Bizonyosan a *merészkedni* lia. Mert a régi nyelvben van *mer*, *merész*, *merészkedni*, — *őszinte*: Szily idézi a Ny. 29: 36 cikkét is, erre Gárdonyi megjegyzése: Idézett cikk szerint *őszinte*, *maga színe szerint valóképpen* volt az eredeti értelme, Calepinusban (1585-i kiadás): *merus*, (mérő, csupa, tiszta) és *simplex* (tehát már nem határozó, hanem minősítő szó), — *párvonal*: v. ö. párház, párgalamb, — *pata*: Az ősnelvben *kapta*, — *rendhagyó*: v. ö. húshagyó, színhagyó,

hithagyó, — *robaj*: Szily: „A robajt a Tsz. nem ismeri”, Gárdonyi: De a *zuhaj* szót ismeri, tehát a robaj is jó szó, — *rovar*: Rovar Imre hova olyan szaporán, Azon a tajtékzó paripán?, — *szabály*: Jó szó, mint apály, dagály, veszély. De az -ály, -ély képző új képzésekre alkalmatlan, — *szabatos*: v. ö. kapatos, szabatos, — *szaglik*: Ha illatozik, bűzlik jó, szaglik se lehet rossz, *szánalom*: v. ö. nyugalom, siralom, élelem, — *század*: Molnár Albertnél már megvan, compaignie, centurio, — *szórakozás*: jóképzésű szó, v. ö. várakozás, A régi nyelvben volt birakozás is, — *szoroz*: vö. Magyarul így! 312, — *szórványos*: v. ö. tékervényes, járványos, — *télelő*: Erdőssy grammatikájában megvan már a 16. lapon (Akad. kiadás), — *tevékeny*: Glósz (egri orvos volt. B. J.) elbeszélése, hogy a tevékenyt a teve szó képzésének értette gyerekkorában. A tékony szó a jótékony, kártékony összetételekben, vö. még Magyarul így! 325, — *titokzatos*: Szily: Alkotására nézve ez a nyelvújítás *legérdekesebb*, (Gárdonyi: *legszörnyűbb!*) szavai közé tartozik, — *tömeg*: A régieknél: sokaság, gyülevész nép, csöcselék, — *törtszám*: vö. Magyarul így! 331—332, — *ügy*: vö. uo. 346, — *üres*: vö. uo. 347, — *vérpad*: A gyászpad a népnyelvben az a pad, vagy asztal, amelyre a halottat fektetik, mielőtt eltemetnék, — *vonat*: vö. Magyarul így! 361, — *zajtalan*: zajlás, zajlik a régi nyelvben csak a víz zaja, zajlása h., — *zerge*: mongolul: zegere, — *zuhatag*: v. ö. fergeteg.

A szótár függelékében olvasható képzők és képzésmódok példáit is gyarapította Gárdonyi. Sok találó példát írt bele Szily példatárába.

B. Tolnai Vilmos: *Magyarító Szótár*, Bp, 1900.

A szótár első lapján ismét olvasható Gárdonyi figyelmeztetése: „Az alávonat szavakat én ajánlottam...” (Tolnai a Bevezetésében nyugtázta Gárdonyi „értékes” megjegyzéseit is!) Majd ez olvasható tovább ugyanezen a lapon: „Az én művemből került forgalomba: *világjáró, tágra nyílt szemmel, megkedvesedik* (a bortól), *Bor, irdatlan* (Március vers) a P. Hirlapban. Az *Annuska* név az én *Annuska lelke*m című versem előtt nem szerepelt a versekben, regényekben, novellákban, — *füstmacska* (füstmacskákat ereget), (Énűjságom) Mikszáth gyermekeinek járt akkorában. A Szt. Péter esernyőjének öllele is egy cikemből való, az Énűjságomból, — *hökkentő* (frappáns, épater le bourgeois) *boldog szemmel, boldog szemü, boldog örömmel*, — *mindentudó könyv* (Lexikon), — *sógor*: szükség volt a sógorra? A régi magyar *rér*-t mért felejtettük el?

Most vegyük sorba az *alávont*, tehát a *Gárdonyi által ajánlott szavakat*:

Zsákban macska (ab invisis), tökéletes (absolut), tökéletesen (absolute), nyomatékosan beszél (accentuál), nyomaték (accentus), kontató (agitátor), mása vkinek (alterego), hajdanában-danában (anno dazumal), versbokréta (anthologia), fázom tőle, nem állhatom (antipathikus nekem), ragaszték (appendix), bizonyít (argumentál), áhítozik (aspirál), műhely (atelier), hitetlen (atheista), lakoma (bankett), deszkaház, laház (barakk), gát (barricade), láb (basis), templomülő (bigott), osztály, rend (branche), irodás (bureaukratikus), győző, hős (champion), félrehely (closet), társ (collega), csomó (complicatio), tanácskozik (conferál), tanácskozás (conferentia), könyvre (contóra vásárol), büntárgy (corpus delicti), csinálmány (creatura), karcolat (croquis), tenyésztés (cultura), társalgó (cursalon), nyomozás (currentálás, currentatio), falelkű (cynikus), hogy volt! (da capo), ékesít (decorál), zajongás (demonstratio), fintofoz vmitől, kunkorgatja az orrát tőle (derogál vkinek vmi), apróz (détailliroz), fülsértő, fülbosszantó (disonans), uralog vmit (dominál), gyöngye vminek (élite), vaskezü (energikus), tömérdek (enormis), kimos, kimosdat (excusál), ünnepi (extra), mása vminek (fac-simile), otthonos (familiaris), tüzes, véres (fanatikus), föltüzel (fanatizál), apró munka (filigran), csalafintaság (finesse), vesszőparipa, bogár (fixa idea), sallang (flosculus), legényélet (garçonélet), legénylakás (garçonlakás), őrszellem (genius), nagy garral (grandezzával), temérdek (grandiozus), benfenntes (grata persona), emberség (humanitas, humanizmus), cigányság (humbug), sarkunkon, nyakunkon, hátunkon van (imminens), utcai (imparlamentális), idegenül (incognito), locsogó, fecsegő (indiscret), kellemetlenség (indispositio), ki-kezd vkit, v vkivel (insultál), szűz (intact), árnyékoló, árnyékrés (jalouse), csüngő (nép) óraláncon (joujou), vallástanító (katecheta), Pethénél: égtáj (klíma), tévelygő (labirintus), paraszt vagyok benne (ebben laikus vagyok), mosdótál (lavoír), józan pillanat óra v. nap (lucidum intervallum), holdas (lunatikus), fulánkos (malitiosus), csokor (másli), levonó kép (matric), búsbeteg (melancholikus), világotulát (misanthropia), kapcsol (nexus), színe (niveau), igaz is! (nota bene), jót-hívő (optimista), megnyitó (overture), tészta (pasta), szőrszálhasogató (pedáns), pályaház tornáca (perron), balhitű (pessimista), álomszerű (phantastikus), kísértet (phantom), s éppen, s még rá, hátmég ha (plane), közönséges (popularis), körhinta, ördögmalma (ringelspiel), szelence (skatulya), szimat (spurius),

megszimatol, megneszel (spuriusa van), ragadáncs (stréber), képedj! (tableau), beváló, bevált (tauglich), áttetsző (transparens), háromegycimbora (trifolium), bakolódik v. megbakolja, v. megköti magát (truccol), elsemviz (tussol, eltussol), visszahőköl, meghőköl (zuruckol), hőköltet (zuruckoltat).

II. Adatok a magyar szótárak könyvészetéhez.

Kováts Mihály neve nem ismeretlen a magyar nyelvudomány történetében sem. Ennek a nagyszorgalmú orvosdokornak különösen sokat köszönhetünk a *kémia* és az *orvostudományok* nyelvének magyarításában. Ő írta meg az első magyar nyelvű kémiát, s teremtett hozzá magyar „tudományszókat”, „Mindent tsupán magamnak kellett legelőször kikeresnem a nyelv kebeléből.”

Magyarítási módszerére vonatkozólag is adott felvilágosítást: „A magyar szavakat tisztán a *szokási, ősi magyar nyelvből*, minden *tekergetés* és *csifargatás nélkül* szedtem.”

Kováts Mihály értékes szakkönyvtárát és még értékesebb kézíratait a sárospataki kollégium könyvtárának adományozta. A magyar szótárak könyvészetéhez adalékul ismertetjük most nagyon röviden kéziratban maradt szótárait:

1. Hatalmas anyagot szedett össze „*Ritkább magyar szavak Tárja*” c. szótárában. Forrása a „Magyar Tájszótár” (1838), szóanyagát értelmezi is latin vagy német nyelven.

2. Sokkal értékesebb „*Magyar Helynévfejtő az az Etymologus Topographicus Magyaricus*” című kézírata. Előszavából közöljük a következőket: „Ez a munka írásban tesz 35 íjat v. 143 oldalt. Foglal magába 3836 Magyarországi, és ehhez kapcsolt Tartományokbeli s Vég helyi helynevet szőfejtéssel, Magyar v. Latán Nyelveken megmagyarázva, a hely hollétének Vármegyéjét s annak járását is utána téve... Hogy Magyar Szótárt akarván készíteni, még a Magyarországi és az e'hez kapcsolt Tartományokbeli s Vég helyi neveket is mind ide csődítettem, annak az az oka: mert azok a helynevek Kincstárjai a Magyar Szavaknak.”

Lássunk néhány példát értelmezéseiből is: „*Kohány*: Officina ferraria, Pagus, ubi talis officina extitit. Hámor. h. Sáros V.; — *Pest*: Kemencze. Mert úgy írják, hogy a mai Pest-várasa helyén hajdan a Budai mézskemenczék valának. *Pest, sut*, tüzelőhely háta. A *pest* mellett, annyi, mint *kemencze* mellett. Székely szó.

Ezt *kemencze* helyett Háromszéken csak magára nem használják, de e helyett *kemencze alatt, kemencze megett* mondják: *pest alatt, pest megett*. Székely szó. Régi neve a *kemenczének*: innét ma is a *kemencze alját pest aljának* hívják. Innét idiotizmus: Olyan vagy, mint egy pest, azaz elhízott, nagy testű, a sok ülés miatt. Székely Szavak. Sz. K. V. Pest várm. III.; — *Tokaj*: Tokajinum. Ex *tok* Slavico; flumen et *aj* Magyarico, penes sub ut in Halmaj, Zilaj, *aj* in usu significat etiam penes S. N. Patakini passim dicitur: *a Bodrok alján, azaz a Bodrok mellett*, a Hécezen lakik. *Tok Tatarica* lingua signat montem. Posset igitur et eatenus etymologisari. Tokaj. Ex *Tok*, mons Tartarice, et *alj, aly*, sub ut Halmaj, Hegyaj, Zilaj rectius Szilaj. Aliqui volunt hic tok Slavonice significari: fluvius.”

3. Nagy anyagot hordott össze „*Magyar Vezeték és Keresztnevtár, azaz Lexicon Praenominum Magyarorum, Pest 1842.*” című munkájában is. Nagy anyagából bemutatónak:

„A magyar keresztnevek edjül edjig mindnyájan a Latán keresztnevekből koholt, semmi értelmű szavak. A ki tehát a Magyar keresztneveket érteni akarja, annak a Latán keresztneveknek értelmekkel szükség bérni.

Ez volt már az oka, hogy az ezen munkabeli Latán keresztneveket, mindnyájokat kéntelen voltam szófejtéssel, etymológiával megmagyarázni.”

Pl. „*Benedek, Benkő, Benke, Bene, Benő, Beke, dimin. Bekecs, Bánk, n. pr. Benedictus, áldott, Benedict.*

Erzsébet, Erzsa, Erzsus, Erzsi, Perzsi, Bezsi, Bözse, Erzsók, Zsóka, dimin. Erzsuska, n. pr. Elisabetha. stb., stb....”

4. Érdeklődésre tarthat számot „*Magyar és Keleti Szóknak Osszehasonlításuk, Pest. 1842.*” című kézírata is. Bevezetője:

„Ezen Szótárocskában van: Magyar kezdőszó 1582. Ezt magyarázza ugyan annyi v. több Latán szó. Harmadik helyen áll egyenlő v. nagyobb számú Német szó, hasonló képpen magyarázatul. Ezeket követi a hasonló hangú és értelmű egy v. több napkeleti szó, szintén Latán v. Német v. Magyar szóval megmagyarázva.

Az egész szókönyvecskében 1956 keleti szó van: mely is 22 napkeleti, t. i. Zsidó, Chaldeai, Arabs, Perzsa, Török, Zend, Pehlvi, Sankrit, Parsi, Tibeti (Tanguti), Tatár, Kalmuk-Mongol, Mandschur, Chinai, Malabari, Japoni, Bengáli, Indiai, Hindostáni, Kurti, Georgiai — Grusiai, Sang nyelvből van kiszedve.

Az egész Szókönyvecske írásában van 20 $\frac{1}{2}$ íjon. Irtam Pesten 1842. febr. 14.”

Értelmezéseiből néhány példát annak bizonyítására, hogy a sikerültebb értelmezések között a dilettáns nyelvészkedés naív példáit is megtalálhatjuk. (vö. adsza!)

„*adsza* v. *atztza*. Kalmuk — Mongol atza da huc, da, gieb, her!

ágyú v. *álgyú*, v. *adjú*. Arab. *adij*, *adava* v. *adzava*, *instrumentum bellicum*, *tormentum bellicum*. Kanone.

csárdás: Pers. *Saradar*. *caupo*. Weinschenke, Wirth.

eledel: *esca*. Speise für Menschen und Thiere. Származik *él*, *vescitur* igétől, mint a közönséges nótában van: A kisasszony mivel él? Tormát eszik, *á*-val él.

gólya: zsidó gala — kivándorol. Storch.

kecske: turc. *Ketschi*, *capra*. Ziege.

kusztora: bicsak, görbe szarv nyelvű Tót országi bicska” stb., stb.